

Ogroženost človeške ribice in pitne vode v Beli krajini

Varstvo človeške ribice ni le varovanje negotovega obstoja enega od najpomembnejših svetovnih simbolov naravne dediščine, je hkrati skrb za ohranjanje njenega življenjskega prostora. Čeprav človeško ribico ponosno razkazujemo milijonom obiskovalcev Postojnske jame, pa ta ogrožena žival skoraj ni deležna praktičnih naravovarstvenih ukrepov. Človeku nedostopno podzemlje si pogosto zmotno predstavljamo kot zadnji neokrnjeni del naše narave, a že dolgo ni več tako. Z netrajnostnim razvojem, vključno z intenzivnim kmetijstvom, ki ne upošteva prepustnosti kraških tal, obremenjujemo podzemeljsko vodo, ki je v Sloveniji skoraj edini vir pitne vode. Skoraj polovico je črpamo iz življenjskega prostora človeške ribice, zato bi njeno varstvo že zdavnaj moralo postati tudi eno od ključnih vprašanj javnega zdravja.

V pomanjkanju vodnih virov je posebej ranljiva Bela krajina. Krupo, daleč najizdatnejši kraški izvir, so Belokranjci izgubili že pred več kot 30 leti, ko je bila razkrita ena najhujših ekoloških nesreč te vrste v Evropi. Tudi tu živi človeška ribica. Leta 1988 je Marko Aljančič zapisal, da bo Bela krajina žejna zrla v idilično Krupo, najnovejše analize Marka Pezdircarja, prof. Borisa Buloga in doc. Lilijane Bizjak Mali pa kažejo, da se stanje še vedno ni izboljšalo. Ostal je torej le še izvir Dobljčice, domovanje izjemno redke črne človeške ribice. Oboje lahko za vedno uniči že lokalno onesnaženje! Kljub deklarativni zavezi države pa nam naraščajočega pritiska na kraško okolje Bele krajine ne bo uspelo zmanjšati brez podpore ter ozaveščenega vsakodnevnega ravnanja Belokranjcev. K temu je mnogo prispevalo belokranjsko Društvo Proteus ter številni posamezniki, med njimi je posebej zaslužna družina Zupančič iz Jelševnika. Zaradi nedostopnosti kraškega podzemlja je dejanska ohranjenost človeške ribice in njenega

življenjskega okolja ostala skoraj neznanca. Da bi obšli to prepreko, strokovnjaki razvijajo inovativne metode, ki bodo pomagale odgovoriti na ključna naravovarstvena vprašanja: kje živi človeška ribica in koliko jih sploh je, ter katera onesnažila jih ogrožajo.

Jamski laboratorij Tular (Društvo za jamsko biologijo), ki letos praznuje že 55 let raziskovanja in varstva človeške ribice, izvaja naravovarstveni projekt *S človeško ribico si delimo odvisnost od podtalnice*, v partnerstvu z občinama Črnomelj in Dobropolje ter ZRC SAZU. S finančno podporo EGP in Norveškega finančnega mehanizma v Beli krajini razvija »forenzično« metodo iskanja okoljskih sledov DNK črne človeške ribice v izvirih v okolici Črnomlja, s katero so že uspeli podvojiti število doslej znanih nahajališč. Pri popisu onesnaženih jam v zaledju izvira Dobljčice sodeluje Jože Gešelj s kolegi iz Belokranjskega jamarskega kluba Črnomelj. Ob podpori Stanislava Dražumeriča, ravnatelja OŠ

Komandanta Staneta Dragatuš, so se projektu priključili tudi trije nadebudni osnovnošolci, Žan Maljevac, Nina Rogina in Kevin Požek, ki pod mentorstvom učiteljic Jožice Medvešek Grobovšek in Anite Vrtin ter Sebastijana Lamuta pripravljajo raziskovalno nalogo iz varstva človeške ribice.

Na podlagi genetskih primerjav raziskovalci oddelka za biologijo Biotehniške fakultete predvidevajo, da obstaja več različnih vrst človeških ribic, čeprav so si - razen črne - po telesu zelo podobne. Belokranjske podzemeljske vode potemtakem naseljujeta dve vrsti - dolenska in črna človeška ribica. S pomočjo posebnih tehnik štetja biologi ugotavljajo, kako velike so populacije posameznih vrst in kako ogrožene so. V preteklih nekaj desetletjih se je število človeških ribic precej zmanjšalo, iz nekaterih jam in izvirov so že popolnoma izginile. Po drugi strani je človeških ribic v Postojnski in Planinski jami še veliko, a to belokranjskim populacijam ne more pomagati. Ker gre za različne vrste, izumrtja na enem območju ne bi mogli nadomestiti z živalmi od drugod. Te in druge ugotovitve, pomembne za varstvo človeških ribic, so plod aplikativnih raziskav, ki jih podpirajo Agencija RS za raziskovalno dejavnost, ministristvo za okolje in prostor ter Center za kartografijo favne in flore.

Gregor in Magdalena Aljančič,
Peter Trontelj in Andrej Hudoklin

Najbolj ogrožena je črna človeška ribica

Foto: Gregor Aljančič

Vljudno vabljani na predavanje o ogroženosti človeške ribice in pitne vode v Beli krajini, ki bo v torek, 8. decembra, ob 18. uri v konferenčni dvorani Območne obrtno-podjetniške zbornice Črnomelj. Predavatelji Gregor in Magdalena Aljančič, Andrej Hudoklin in Peter Trontelj vam bodo predstavili aktualne okoljske probleme ter rezultate letošnjih raziskovanja človeške ribice v Beli krajini.

Sonja Vukčević s.p.
Zadružna 33, Črnomelj

REVLON PROFESSIONAL
TIGI
BED HEAD
MOŠKO in OTROŠKO frizerstvo
ŽENSKO FRIZERSTVO po naročilu

30 53 272

Novi del. čas: pon, sre, pet 7.00 - 19.00, tor in čet 7.00 - 14.00
sob 7.00 - 12.00

NAJEM VOZIL
Aleš Medoš s.p.
Obrh pri Dragatušu 9, 8343 Dragatuš

Tel.: 040 610 016
NAJEM KOMBIJA - 9 SEDEŽEV
e-mail.: ales.medos@gmail.com